

เรื่องเล่าจากยา ที่เหมืองลาบู

โดย: เอกลักษณ์ รัตนโชติ

สาระสังเขป

“เรื่องเล่าจากยาที่เหมืองลาบู” เป็นบันทึกจากการพูดคุยระหว่างผู้เขียนและนางพริ้ม รัตนโชติ (2474 - 2558) ซึ่งเป็นยาของผู้เขียนในคำค้นวันที่ 20 พฤษภาคม 2556 ในคราวที่ผู้เขียนเดินทางกลับบ้านไปเพื่อร่วมงานทำบุญสวดบ้านที่ต.นาประดู่ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี ขณะนั้นยามีอายุ 82 ปีและมีความทรงจำดีอยู่มาก เรื่องราวที่ยาได้เล่ามาในครั้งนั้นมีรายละเอียดที่เป็นเกร็ดความรู้ที่น่าสนใจหลายประการเกี่ยวกับสภาพสังคมในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง โดยเฉพาะเรื่องราวเกี่ยวกับชาวปาในยุคนั้นที่ยาประสบพบเจอมาด้วยตนเอง ผู้เขียนจึงได้นำข้อมูลที่เคยได้จดบันทึกไว้ในครั้งนั้นมาเรียบเรียงขึ้นใหม่ให้อ่านง่ายยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้เขียนได้พยายามรักษาคำศัพท์ที่ยาใช้ในช่วงการพูดคุยให้มากที่สุดเพื่อเป็นการบันทึกลักษณะการใช้คำของผู้คนรุ่นยาไว้ นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้เพิ่มเติมข้อมูลบางส่วนจากการค้นคว้าและข้อคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเองลงไปด้วยเพื่อให้เนื้อหามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ชีวิตของย่า

คุณย่าพริ้ม รัตนโชติ (นามสกุลเดิม ชุนแก้ว) เกิดเมื่อปีพ.ศ. 2474 อาศัยอยู่ที่บ้านนาประดู่ ต.นาประดู่ อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี พื้นเพทางฝั่งพ่อของย่านั้นเป็นชาวบ้าน ต.ห้วยเงาะ อ.โคกโพธิ์ จ. ปัตตานี ย่าได้แต่งงานอยู่กับปู่ คือ นายบุญให้ รัตนโชติ ซึ่งเป็นลูกครึ่งชาวจีนเกิดในเมืองไทย แซ่ล่อ ชาวบ้านมักเรียกปู่เป็นภาษาใต้กันว่า “เป๊ะหาย” (หาย มาจากคำว่า ให้ ในชื่อจริงของปู่ตนเอง) ฝั่งพ่อของปู่เข้ามาจากเมืองจีน เมื่อมาที่เมืองไทยได้มารับจ้างทำทางรถไฟ ซึ่งจากข้อมูลที่ย่าเล่าในส่วนนี้ทำให้พออนุมานได้ว่าพ่อของปู่คงเข้ามาสยามในราวสมัยรัชกาลที่ ๖ อันเป็นช่วงเวลาที่มีการทำทางรถไฟสายใต้ลงมาถึงสถานีรถไฟนาประดู่ มณฑลปัตตานี ปู่มีความรู้ด้านไฟฟ้าและเป็นนายช่างหลักที่เดินระบบไฟฟ้าของ ต.นาประดู่ในยุคเริ่มแรกที่มีไฟฟ้าใช้กัน ในราวปีพ.ศ. 2495 ปู่กับย่าได้โยกย้ายไปทำงานกันอยู่ที่เหมืองลาบู ซึ่งเป็นเหมืองแร่ดีบุกอยู่ใน ต.ปะแต อ.ยะหา จ.ยะลา เพราะพี่สาวและพี่ชายของปู่ทำงานอยู่แล้วที่เหมืองแห่งนี้ นี่จึงเป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องราวที่จะเล่าต่อไป

ณ เหมืองลาบู

ย่าเล่าลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศของเหมืองลาบูแห่งนี้เอาไว้ว่ามีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ ขอบสูง อากาศที่นี้ค่อนข้างหนาวเย็นในช่วงเช้าและมีหมอกลงหนาจัดทำให้ในบางวันกว่าจะเห็นตะวันก็เกือบ 11 โมงเช้าแล้ว ปู่มาทำงานเป็นช่างไฟฟ้าที่เหมืองแห่งนี้ ซึ่งในตอนนั้นย่าเพิ่งตั้งครุภักดิ์ครั้งแรกอยู่ย่าเล่าว่าผู้คนในเหมืองแห่งนี้มีทั้งคนจีน แซก¹ ไทย รวมถึงยังมีพวกนายฝรั่ง ซึ่งพลอยทำให้ย่าพอรู้ภาษาอังกฤษบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ไปด้วย ไกล ๆ กับเหมืองลาบูแห่งนี้เป็นที่อยู่ของกลุ่มคนที่ย่าเรียกพวกเขาว่า “ชาวปา” หรือ “เงาะปา” ซึ่งคนไทยทั่วไปมักเข้าใจและเรียกขานพวกเขากันว่า ซาไก² ย่าได้บรรยายลักษณะของชาวปาเหล่านี้เอาไว้ว่า มีตัวเตี้ย ผิวเข้มดำ จมูกใหญ่บานและมีผมที่หยิกหยอย พวกเขามีภาษาเป็นของตัวเองซึ่งยากที่ฟังไม่เข้าใจ แต่ก็มีบางคนที่สามารถพูดไทยได้บ้าง พวกชาวปาเหล่านี้ไม่สวมเสื้อแต่ใช้เปลือกไม้ชนิดหนึ่งซึ่งลอกออกมาเป็นแผ่น ๆ ร้อยผูกเอวเอาไว้ต่างผ้านุ่ง ชาวปาเหล่านี้เคยเล่าให้ย่าฟังว่าพวกเขาเชื่อว่าการที่ตัวเองมีผมหยิกหยอยนั้น

¹ คำว่าแซกในความหมายที่ย่าใช้นี้หมายถึงชาวมุสลิมมลายูท้องถิ่น ซึ่งพูดภาษามลายูถิ่นสำเนียงปัตตานีเป็นภาษาหลัก (ผู้เขียน)

² ในทางมานุษยวิทยานั้นชนพื้นเมืองกลุ่มนี้จัดอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์มลายู ในภาษามลายูจะเรียกผู้คนกลุ่มนี้ว่า โอรัง อัสลี (Orang Asli) ซึ่งแปลว่า ชนดั้งเดิม ทั้งนี้พวกเขาไม่มีใครที่จะชอบให้ใครเรียกขานพวกเขาว่า ซาไก ที่แปลว่า ทาส ผู้รับใช้ แข็งแรง ป่าเถื่อน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2565) อย่างไรก็ตามในบทความนี้ผู้เขียนขออนุญาตเรียกชนกลุ่มนี้ว่า ชาวปา ตามที่รับฟังมาจากย่าด้วยต้องการรักษาคำเดิมที่ย่าได้เคยเล่าให้ฟัง

เนื่องจากในครั้งอดีตได้เกิดไฟไหม้ลามป่าที่บรรพบุรุษของพวกเราอาศัยอยู่ แต่บรรพบุรุษของพวกเรานั้นวิ่งหนีออกมาจากป่าไม่ทันจึงโดนไฟลามเผาเป็นเหตุให้ผมหยิกหยอยมาจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลานอย่างทุกวันนี้ ส่วนคนที่ผมผมนั้นเป็นคนที่หนีไฟป่าในครั้งนั้นได้ทันแล้วลงไปแช่ตัวอยู่ในน้ำหลบไฟป่าเส้นผมเลยไม่หยิกหยอยอย่างพวกเขา

วิถีชีวิตชาวป่าเหมืองลาบู

ยาได้เล่าประวัติวิถีชีวิตของชาวป่าแถบเหมืองลาบูให้ฟังอีกว่า พวกเราอาศัยอยู่ร่วมกันหลายครอบครัวเหมือนหมู่บ้าน โดยสร้างที่พักที่เป็นเพิงแบบง่าย ๆ ซึ่งยาเรียกว่า “ทับ” ในหมู่บ้านหนึ่ง ๆ จะมีหัวหน้าเป็นชายหนึ่งคน ยาเล่าให้ฟังต่ออีกว่าเวลาชาวป่าจะเลือกคู่ครองนั้น จะวิ่งไล่จับกันไปรอบ ๆ จอมปลวก เมื่อชายหนุ่มวิ่งไล่จับหญิงสาวชาวป่าได้ก็เป็นที่อันว่าตกลงปลงใจเป็นคู่ครองและสร้างครอบครัวอยู่ด้วยกัน ยาเล่าว่าชาวป่ามักนิยมตั้งชื่อลูกของตนตามชื่อต้นไม้ที่แม่ไปคลอดไว้ เช่น มีชาวป่าคนหนึ่งตั้งชื่อลูกว่า “กะออก” เพราะแม่ของเขาไปคลอดใต้ต้นกะออก³

ในยามนอนนั้นชาวป่าจะหันหัวออกมานอกทับและจะก่อกองไฟไว้ในทับโดยที่ผู้หญิงและผู้ชายจะนอนแยกกันคนละฝั่งของกองไฟ ยาเคยถามติดตลกชาวป่าที่มาคุยด้วยนั้นว่าแล้วอย่างนี้เวลาจะนอนกับเมียทำอย่างไรเล่าในเมื่อมีกองไฟขวางอยู่? ชาวป่านั้นก็ตอบยาอย่างซื่อ ๆ ว่า ก็เดินอ้อมกองไฟไปนอนกับเมีย ชาวป่าที่พักอยู่ร่วมกันนี้มีการตั้งหลักแหล่งอยู่อย่างชั่วคราวและจะมีการอพยพโยกย้ายไปตามป่าตามเขาเมื่ออาหารแถบนั้นหมด พวกเขาไม่ได้มีการทำการเพาะปลูกเป็นแต่เพียงหาของป่ากิน ซึ่งโดย

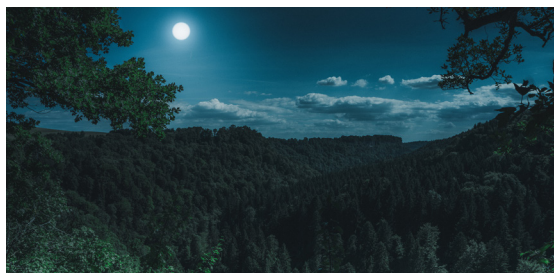
มากก็จะขุดหาหัวมันหรือหน่อไม้กินเป็นอาหาร ชาวป่านั้นมีอาวุธคู่กายอยู่ชนิดหนึ่งไว้ใช้ล่าสัตว์เรียกว่า “ตุ๊ด” ซึ่งก็คือกระบอกลูกดอกที่ใช้เป่าเพื่อล่าสัตว์นั่นเอง

นอกจากนี้ยายังเล่าว่าเมื่อคนจากภายนอกจะเข้าไปหาพวกชาวป่าบริเวณที่พักนั้น จะต้องตะโกนส่งเสียงบอกไปก่อนล่วงหน้าห้ามเดินไปหาถึงที่พักเลยทันทีโดยไม่ตะโกนส่งเสียงบอกกล่าวไป ไมเช่นนั้นชาวป่าจะไม่พอใจเอามาก ๆ และถึงขั้นมองว่าเป็นศัตรูเลยทีเดียว ยาเล่าอีกว่าชาวป่านั้นนับว่าเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องยาสมุนไพรมากที่สุด พวกเขามักจะเอายาสมุนไพรมาแลกกับข้าวสารอาหารแห้งกับคนที่เหมืองลาบูอยู่เป็นประจำ โดยไม่รับเงินเพราะพวกเขามิมีความจำเป็นต้องใช้เงิน ยาสมุนไพรของชาวป่านั้นมีหลายขนาน เช่น ยาที่ทำให้คล่องตัว ยาแก้ปวดเมื่อยต่าง ๆ เป็นต้น

ความใจดีของยาต่อชาวป่าเหมืองลาบู

ยาเล่าว่ามีอยู่วันหนึ่งในช่วงเวลาเช้าตรู่ ยาออกจากที่พักที่เหมืองมาเจอกับชาวป่าจำนวนมากกำลังเดินอพยพพร้อมข้าวของเพื่อไปตั้งหลักแหล่งยังที่หมายใหม่ ด้วยความที่อากาศในช่วงเช้าที่เหมืองลาบูนั้นค่อนข้างหนาวเย็น ยาเลยเกิดความสงสารพวกชาวป่าโดยเฉพาะพวกลูกเด็กเล็กแดง เลยเอาเสื้อผ้านี้ที่ไม่ได้ใช้แล้วให้กับชาวป่าไปสองสามชุดหมายจะให้เด็ก ๆ ชาวป่าสวมใส่คลายความหนาว เมื่อพวกเขาได้รับเสื้อผ้านั้นก็ดีใจแล้วพากันเอาเสื้อผ้านี้มาให้ฉันมาฉีกเป็นแถบ ๆ แล้วเอามาพันนุ่งแทนเปลือกไม้ที่ใช้อยู่ แต่หลังจากได้เสื้อผ้านี้แล้วชาวป่าเหล่านั้นก็ยังคั่งนั่งอยู่บริเวณนั้นไม่ยอมไปไหน ตอนแรกนั้นยากก็ไม่เข้าใจว่าทำไมพวกเขายังคั่งนั่งกันอยู่ จนมีชาวป่ามา

³ กะออกหรือกะเอาะ เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่สูงได้ถึง 40 เมตร มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Artocarpus elasticus* Rienw. Ex Blume. อยู่ในวงศ์ Moraceae พบได้ในป่าดิบชื้นทางภาคใต้ ในภาษามลายูถิ่นแถบจ.ยะลาเรียกไม้ชนิดนี้ว่า ตีอกะ (กลุ่มงานพฤกษศาสตร์ป่าไม้, 2565)

สะกิดย่าแล้วขึ้นไปทีเสื้อของย่าทำนองว่าอยากจะขอเสื้อผ้าบ้าง ย่าเลยเข้าใจในทันทีว่าพวกเขายังคงต้องการเสื้อผ้าอีกเพราะยังมีอีกหลายคนในกลุ่มที่ยังไม่ได้รับเสื้อผ้าไป แต่ย่าก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรเพราะไม่ได้มีเสื้อผ้ามากมายนัก ย่าจึงไปบอกเพื่อนฝูงและเมียนายเสมียนในเมืองให้ช่วยกันแบ่งปันเสื้อผ้าคนละชิ้นสองชิ้นให้พอครบกับจำนวนชาวป่าที่ยังไม่ได้จนในที่สุดพวกเขาก็ได้เสื้อผ้าครบกันทุกคน เป็นอันว่าชาวป่าเหล่านั้นได้เดินทางอพยพกันต่อไปด้วยเสื้อผ้าจากชาวเมืองลาบูน

ย่าเล่าว่ามีอยู่ครั้งหนึ่งในยุคสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านผู้นำได้เดินทางมาราชการที่จังหวัดยะลา และได้นำเสื้อผ้าพร้อมหม้อขามรามไหมมอบให้กับชาวป่าเหล่านี้ แต่ปรากฏว่าพวกชาวป่าใช้ข้าวของที่ทางการให้ไว้นั้นไม่เป็น เลยต้องให้ข้าราชการและชาวบ้านในละแวกนั้นช่วยกันสอนการใช้เครื่องครัวกันยกใหญ่ ส่วนเสื้อผ้าที่ได้รับแจกไปนั้นชาวป่าต่างก็ฉีกออกเป็นแถบๆ แล้วนั่งตามอย่างที่ดินเองเคยชินแบบการนุ่งเปลือกไม้เช่นเดิมเหมือนกับตอนที่ย่าและชาวเมืองลาบูนเคยแบ่งปันเสื้อผ้าให้กันตอนอพยพ

ความหวาดกลัวของชาวป่า

ผู้เขียนได้ถามย่าว่าสมัยก่อนชาวป่าเหล่านี้เคยอพยพมาหากินแถบบ้านเรา⁴ ที่ปัตตานีบ้างหรือไม่? เพราะตั้งแต่จำความได้ผู้เขียนก็ไม่เคยเห็นชาวป่าอาศัยหากินอยู่บริเวณป่าแถบนี้เลยทั้งที่พวกเราอาศัยอยู่ในบริเวณไม่ไกลกับพื้นที่เชิงเขาสันกาลาคีรีนัก ย่าบอกว่าย่าเองก็เคยถามพวกชาวป่าเหมือนกันว่าเคยอพยพเดินทางมาหากินแถวเขารังเกียบ⁵ นี้บ้างหรือไม่? ก็ได้ความว่าพวกเขาเคยมาหาของป่าอยู่บ้างเหมือนกันเป็นครั้งเป็นคราว แต่จะมาแล้วก็กลับจะไม่อพยพมาอยู่อาศัยกันหลาย ๆ วัน เหมือนอย่างภูเขา ลูกอื่น ๆ แถบนี้ ย่าจึงถามต่อว่าทำไม? เขาตอบย่าว่า “อยู่ไม่ได้ กลัวไอ้เสรีจัน”⁶

“ไอ้เสรีจัน” บนเขารังเกียบที่ชาวปากลวันมักกลัวหนาถึงขั้นไม่ยอมอพยพมาตั้งถิ่นฐานนั้นย่าสอบถามได้ความว่าเป็น “ผีหลังกลวง” ตามความเชื่อของชาวบ้านละแวกเชิงเขาสันกาลาคีรีนั้น เชื่อกันว่าเขารังเกียบเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และมีสิ่งลี้ลับบางอย่างสถิตอยู่ หนึ่งในนั้นที่มักมีการเล่าถึงอยู่เสมอ ๆ คือ ผีหลังกลวง ย่าเองนั้นก็ไม่เคยเห็นผีหลังกลวงได้ แต่ฟังคนเฒ่าคนแก่เล่ากันมาอีกที ซึ่งเล่าต่อ ๆ กันมาว่า ผีหลังกลวงจะมีรูปร่างหน้าตาเหมือนคนปกติทั่วไป แต่ที่หลังจะมีรูกลวงโบ๋ สิ่งที่ผีหลังกลวงกลัวมากที่สุดก็คือดาเบ็ดตกปลา เพราะกลัวว่าจะมีใครแก้งหย่อนดาเบ็ดลงมาเกี่ยวที่หลังกลวง ๆ นั้นแล้วทำให้ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน โดยปกติผีหลังกลวงจะเดินปะปนอยู่กับคนทั่วไป โดยที่ไม่

⁴ บ้านเรา ในที่นี้ผู้เขียนหมายถึงภูเขาและป่าไม้ละแวก ต.นาประดู่-ต. ทวายขาว อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี อันเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาสันกาลาคีรี

⁵ เขารังเกียบที่ย่าพูดถึงนี้เป็นภูเขาที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกทวายขาว ต.ทวายขาว อ.โคกโพธิ์ จ.ปัตตานี บนภูเขาแห่งนี้ชาวบ้านถือกันว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ มีพระไม้แก่นจันทน์เก่าแก่อยู่ 2 องค์ประดิษฐานอยู่ คนในพื้นที่เชื่อกันว่าเขารังเกียบแห่งนี้เคยเป็นสถานที่ที่หลวงพ่อดาวดามังวิปัสสนากรรมฐานอยู่ในครั้งอดีต ย่านับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์บนเขารังเกียบนี้มาก ซึ่งผู้เขียนสงสัยว่าย่าจะบนบานสานกล่าวครั้งใดย่าจะกล่าวอ้างถึง “พ่อท่านรังเกียบเหยียบน้ำทะเลจืด” เป็นประโยคแรกในทุก ๆ ครั้งที่มีการบนบาน

⁶ ไอ้เสรีจัน ในภาษาไทยถิ่นใต้ แปลว่า บางสิ่งบางอย่าง ซึ่งโดยนัยยะแล้วไม่ได้หมายถึงสิ่งของ แต่ในบริบทนี้ชาวป่าใช้พูดเมื่อไม่ต้องการที่จะกล่าวถึงบางสิ่งบางอย่างตรงไปตรงมา อาจจะใช้เพราะความเกรงกลัวได้เคยเล่าให้ฟัง

สามารถแยกแยะออกได้ ย่าได้รับฟังมาว่าสมัยก่อนในคืนเดือนเพ็ญชาวบ้านมักจะเอาข้าวเปลือกมาตำกับครกเพื่อแยกเป็นข้าวสารและมักจะมีผีหลังกลวงปลอมตัวลงมาจากภูเขาเพื่อมาช่วยตำข้าวนั้นด้วยแล้วชาวบ้านก็จะแบ่งปันข้าวสารนั้นให้ผีหลังกลวงไปชาวบ้านจะรู้ว่าใครเป็นผีหลังกลวงโดยจะสังเกตจากอาการปฏิกิริยาตอนที่ผีหลังกลวงนั้นเอาข้าวสารขึ้นมาจากครก ผีหลังกลวงจะไม่ก้มตัวค้อมลงไปในครกเพื่อกวาดเอาข้าวสารขึ้นมาด้วยเกรงว่าชาวบ้านจะเห็นหลังที่กลวงไปแล้วเกิดความหวาดกลัว แต่ผีหลังกลวงจะค่อย ๆ นั่งยอง ๆ หันข้างหลังไปด้านที่ไม่มีคนแล้วจึงกวาดข้าวสารขึ้นมาจากครกตำข้าว จากเรื่องผีหลังกลวงที่ย่าเล่าให้ฟังมานี้ ดูเหมือนว่าผีชนิดนี้จะค่อนข้างกลัวไฟที่นำสงสาร ไม่ได้โหดร้ายน่ากลัวอะไรจนถึงขั้นที่ชาวป่าจะกลัวพวกผีเหล่านี้เลย

ทั้งนี้เมื่อลองค้นดูเพิ่มเติมผู้เขียนพบคำว่า “ผีหลังกลวง” มีเก็บอยู่ในพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ (2546) โดยให้ความหมายไว้ว่า

“(น.) ผีชนิดหนึ่ง เชื่อกันว่ามีหลังกลวง กลัวเบ็ด อยู่ตามภูเขา (เทียบกับคำมลายู Langseik); ผีสงครามก็ว่า”

ในส่วนพจนานุกรมภาษาถิ่นภูเก็ต (2560) ก็มีคำว่าผีหลังกลวงเช่นกัน ในความหมายว่า

“ผีชนิดหนึ่ง รูปร่างอย่างคน อาศัยในพรุหรือป่าบนภูเขา กลัวเบ็ด ที่หลังมีช่องหรือรู (อย่างจริงใจ) สำหรับใส่คนที่จับได้”

นอกจากนี้ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ (กลิ่น, 2542) ก็มีเรื่องราวของผีหลังกลวงอยู่ด้วยเช่นกันดังที่ยกมาให้ได้อ่านกันนี้

“ผีหลังกลวง เป็นผีป่าพวกหนึ่ง รูปร่างเหมือนคนธรรมดาไม่ทำอันตรายใครนอกจากหลอกเล่น ข้างหลังมีรูกลวงเห็นตับไตไส้พุง มีหนอนเต็มย้วยเยี้ย เล่ากันว่ามันกลัวปลาหมอกมาก มันจึงต้องระมัดระวังคน

กลัวเขาเอาปลาหมอกใส่หลัง ผีหลังกลวงมีเรื่องเล่ากันมากแถบเทือกเขาสันกาลาคีรี ชาวบ้านแถบนั้นบอกว่างัวกลัวผีอยู่ ๒ ชนิด คือ ผีนักล่าหรือเจ้าผี (ฮันตูรายา) และ ผีหลังกลวง”

เรื่องราวของผีหลังกลวงแม้ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีจริงหรือไม่ แต่ก็มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับผีชนิดนี้อยู่ทั่วไปในแถบพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างบริเวณเชิงเขาสันกาลาคีรี ผู้เขียนมีความสนใจในเรื่องราวของผีหลังกลวงเนื่องด้วยมักได้ยินเรื่องราวของผีตนนี้เป็นประจำเมื่อครั้งวัยเด็ก ผู้เขียนได้เคยสอบถามกับผู้คนในโลกออนไลน์ถึงเรื่องราวของผีหลังกลวงผ่านทางกลุ่ม Melayu in the past ซึ่งก็ได้รับข้อมูลที่น่าสนใจบางประการจึงขอยกมาให้ได้อ่านเพิ่มเติมกัน

“ตาบอกว่า พวกเขาอยู่ในป่า ร่างกายเหมือนคนแต่ไม่มีหลัง ช่วงหลังลีบ ยุบเข้าไปถึงด้านหน้า เลยเรียกผีหลังกลวง พวกเขาไม่พูด สมัยก่อนช่วงทำนาบางคนจะไปชวนพวกนี้ลงจากเขา มาช่วยทำไร่ไถนาใช้แรงงานผีแต่เมื่อความเจริญเข้าป่า อยู่ ๆ พวกนั้นก็หายไป ไม่มีใครได้พบเจออีกเลย ตอนนั้นตาอายุ 80 ปี (ให้ข้อมูลปี 2558-ผู้เขียน) แกบอกว่าตอนสมัยเด็ก ๆ เคยเห็นครั้งสุดท้าย”

(คุณชาย นามสมมติ)

“พ่อเล่าให้ฟังเรื่องผีหลังกลวงอยู่บนสันกาลาคีรี (บ้านห้วยเงาะ อ.โคกโพธิ์) ช่วงเวลาว่างมีงานในสมัยก่อนชาวบ้านจะตำข้าวกันในงานวัดและมีการแสดงสมัยก่อนเรียกชาตรี ผีหลังกลวงแปลงร่างลงมาเป็นผู้หญิงสาวสวยลงมาช่วยตำข้าวและดูการแสดง จะหันหน้าที่สวย ๆ ให้คนอื่นเห็นไม่ยอมหันหลัง เพราะหลังกลวงกลัวชาวบ้านจะโยนก้างปลาใส่หลัง เพราะผีหลังกลวงกลัวก้างปลา เรื่องนี้มีจริงเกิดในหมู่บ้านที่พ่ออาศัยอยู่พ่อบอกพ่อก็เคยเจอผีหลังกลวงเช่นกัน”

(คุณหญิง นามสมมติ)

เรื่องราวของสิ่งลึกลับบนเขารังเกียบที่ย่าเล่าให้ฟัง ยังไม่หมดเพียงเท่านี้ ย่ายังเล่าอีกว่าชาวบ้านละแวกนี้เชื่อว่าบนเขารังเกียบแห่งนี้เป็นที่อยู่ของคนธรรพ์ จากการที่ฟังย่าเล่าให้ฟังนั้นคนธรรพ์ดูเหมือนจะมีสถานะเป็นกึ่งมนุษย์กึ่งเทพ (ผู้เขียน) มีรูปร่างกำยำ สูงใหญ่อย่างคนโบราณ อาศัยอยู่ในถ้ำ คนธรรพ์ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่มินิสัยใจคอโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และรักษาสัจจะเป็นที่สุด ในสมัยก่อนเมื่อชาวบ้านจะจัดงานบุญต่าง ๆ แต่มีงานขามหม้อไหไม่เพียงพอใช้ในงาน ก็จะไปอธิษฐานจิตตรงหน้าปากถ้ำที่เชื่อว่าคนธรรพ์อาศัยอยู่เพื่อขอหยิบยืมข้าวของเครื่องใช้เหล่านั้นจากคนธรรพ์ ครั้นวันรุ่งขึ้นเมื่อไปยังปากถ้ำนั้น ก็จะมีข้าวของเครื่องใช้ที่ตนเองต้องการวางอยู่อย่างครบครันตามจำนวนที่ขอไป และเมื่อเสร็จงานบุญชาวบ้านก็นำข้าวของเครื่องใช้เหล่านั้นมาคืนไว้ที่หน้าปากถ้ำดังเดิม ย่าเล่าว่าหากใครยืมของคนธรรพ์ไปใช้แล้วทำข้าวของเสียหายแตกหัก เมื่อเวลาเอามาคืนแล้วจัดหาของใหม่มาเพื่อให้ครบตามจำนวนเดิม คนธรรพ์ก็จะเอาไปแต่เพียงส่วนของ

ตัวเองเท่านั้นและตั้งของชิ้นใหม่ไว้ที่เดิม นับได้ว่าเหล่าคนธรรพ์เป็นผู้มีจิตใจดีงามยิ่งนัก

ผู้เขียนถามย่าต่อไปอีกว่าทำไมเดี๋ยวนี้คนธรรพ์จึงหายไปและมีชาวบ้านไปเยี่ยมขามของของคนธรรพ์กันอีกบ้างไหม? ย่าบอกว่าคนธรรพ์หายไปไหนตั้งแต่เมื่อไรก็ไม่ทราบได้ แต่ในยุคหลังผู้คนมีนิสัยเปลี่ยนไป บางคนเมื่อไปเยี่ยมของของคนธรรพ์แล้วไม่เอากลับไปคืน นาน ๆ เข้าคนธรรพ์ก็ไม่ยินดีจะให้ใครหยิบยืมของอีก เป็นอันว่าจบเรื่องเล่าของเหล่าคนธรรพ์ที่คอยหายไปเพราะความละโมภอยากได้ของมนุษย์นั่นเอง

ทั้งหมดนี้คือเรื่องเล่าจากย่าที่ผู้เขียนได้เรียบเรียงไว้ ซึ่งหวังใจว่าผู้อ่านคงจะได้รับสาระความรู้ทั้งมิติด้านสภาพสังคมและความเชื่อผ่านเรื่องเล่าท้องถิ่นชายแดนใต้ของผู้คนสมัยเมื่อราว 70 ปีที่แล้ว ทำยที่สุดนี้หากบทความนี้จะยังประโยชน์อันใดให้ฟังบ้างเกิดขึ้นกับผู้อ่าน ผู้เขียนขออุทิศผลแห่งประโยชน์อันได้บังเกิดขึ้นนั้นแด่คุณย่าพริ้ม รัตนโชติ ผู้ซึ่งได้ถ่ายทอดเรื่องราวทั้งหมดนี้ให้แก่ผู้เขียน ●

เอกสารอ้างอิง

- กลิน คงเหมือนเพชร. (2542). ฝี่ : ความเชื่อในภาคใต้. ใน: สุธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (บรรณาธิการ), สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บริษัท สยามเพรส แมเนจเม้นท์ จำกัด. หน้า 4750
- กลุ่มงานพฤกษศาสตร์ป่าไม้. (2565) เว็บไซต์ <https://www.dnp.go.th/botany/mindexdictdetail.aspx?runno=655> เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 11 เมษายน 2565
- คุณชาย (นามสมมติ) เว็บไซต์ <https://web.facebook.com/groups/Melayuinthepast> ให้ข้อมูลเมื่อ 8 มีนาคม 2558
- คุณหญิง (นามสมมติ) เว็บไซต์ <https://web.facebook.com/groups/Melayuinthepast> ให้ข้อมูลเมื่อ 8 มีนาคม 2558
- พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2525. (2546) พิมพ์ครั้งที่ 4. มูลนิธิทักษิณคดีศึกษา
- พจนานุกรมภาษาถิ่นภูเก็ต พุทธศักราช 2560 ที่ระลึกครบ 9 รอบ 108 ปี สตรีภูเก็ต (พ.ศ. 2452-2560). (2560) พิมพ์ครั้งที่ 1. โรงเรียนสตรีภูเก็ต อ.เมือง จ. ภูเก็ต
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2565) เว็บไซต์ <https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/31> เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 11 เมษายน 2565